

بورس نفت ایران و نگرانی های آمریکا

پتروشیمی در بازار داخلی منطقی و عقلایی نیست و در شرایط کنونی عرضه محصولات ۳۰ درصد پائین تر از قیمت جهانی و برخی دیگر ۴۰ درصد نرخ جهانی است که باعث شده محصولات پتروشیمی توسط بخش خصوصی و تجار با چندین نرخ در بازار عرضه شود. به گفته مدیرعامل شرکت بازرگانی پتروشیمی فعالیت های نرم افزاری این بورس بسیار مهم تر از برنامه های سخت افزاری آن است که باید به انجام برسد؛ به علاوه مجوزهای لازم نیز باید دریافت شود؛ آقای احتیاطی معتقد است واقعی سازی قیمت های محصولات به خصوص در عرضه به بازار داخل از مهمترین دستاوردهای بورس نفت، گاز و پتروشیمی خواهد بود.

خریداران انواع دیگری از محصولات را عرضه می کنیم. ضمن اینکه آئین نامه ها، دستورالعمل ها، و سازوکار نحوه عرضه محصولات پتروشیمی در بورس نفت در حال تهیه و تدوین است و تا هنگام افتتاح بورس نفت آماده خواهد شد. در عین حال آقای احتیاطی مدیر عامل شرکت بازرگانی پتروشیمی اظهار داشته است حضور محصولات پتروشیمی در بورس نفت مستلزم اجازه شورای اقتصاد مبنی بر شناور سازی قیمت محصولات پتروشیمی است. به گفته آقای احتیاطی اگر شورای اقتصاد اجازه شناورسازی قیمت های محصولات پتروشیمی را ندهد، این محصولات نمی توانند در بورس نفت عرضه شوند. ایشان معتقد است در حال حاضر قیمت محصولات

خبر راه اندازی قریب الوقوع بورس نفت ایران از بحث برانگیزترین موضوعات حوزه انرژی در ایران طی هفته ها و ماه های اخیر بوده است. بکارگیری تمام تلاش ها برای راه اندازی بورس در آخرین روزهای دولت آقای خاتمی و اعلام نهائی عدم راه اندازی آن در دولت هشتم بحث های بسیاری را به دنبال داشت. اما بنظر می رسد ابعاد واقعی این خبر فراتر از عدم هماهنگی های موجود بین دستگاه های اجرائی در ایران و تاخیر در اجرای یک طرح دولتی دیگر است. گزارش جهان انرژی مشتمل بر آخرین اطلاعات داخلی و بین المللی در خصوص ابعاد مختلف راه اندازی بورس نفت ایران است.

شاید کمتر خبری در آخرین روزهای وزارت نفت در دوره آقای زنگنه به اندازه خبر راه اندازی بورس نفت، فعالان اقتصادی داخلی و کارشناسان و ناظران داخلی و خارجی را به تکاپو و تامل در این زمینه واداشته باشد. آقای محمد جواد عاصمی پور مجری طرح راه اندازی بورس نفت در دی ماه گذشته خبر از مطالعات سازوکارهای معاملات زیر مجموعه های فرآورده های نفتی و مواد هیدروکربوری اعم از نفت، گاز و تولیدات پتروشیمی پس از اتمام مطالعات طراحی بورس داده بود. ایشان در همان زمان کنسرسیومی مرکب از شرکت های خدمات بورس و انفورماتیک را مسئول طراحی این بورس بر اساس تجربیات جهانی و استفاده از نظرات کارشناسان اروپائی ذکر کرده بود.

ایشان در سال ۸۳ اعلام کرده بود بر اساس برنامه زمان بندی، آغاز به کار بورس نفت، گاز و پتروشیمی که تالار مرکزی آن قرار است در جزیره کیش راه اندازی شود تا قبل از خرداد ماه سال آینده خواهد بود. به گفته ایشان بخشی از معاملات این بورس، کاغذی و بخشی دیگر فیزیکی خواهد بود و در مورد معاملات مشتق نیز باید سیستم های اعتباری، شرکت های بیمه، شرکت های کارگزاری بانکی و شرکت های سرمایه گذاری وارد شوند.

در مورد کالاهای مورد معامله در این بورس نیز آقای عاصمی پور تصریح کرده بود: که بورس برای معامله کل محصولات و تولیدات بخش طراحی شده و ظرف دوره زمانی سه ساله کل کالاهای تحت معامله را در بر می گیرد.

پتروشیمی در بورس

آقای نعمت زاده مدیر عامل شرکت ملی پتروشیمی نیز در خصوص فرآیند عرضه محصولات پتروشیمی در بورس نفت اعلام کرد: عرضه محصولات پتروشیمی در بورس نفت را با یک پا دو نوع محصول شروع می کنیم و پس از کسب تجربه بتدریج فعالیت ها را گسترش خواهیم داد. آقای نعمت زاده معتقد است در بورس نفت، ما هیچ تجربه ای نداریم، چون کار جدیدی است. بنابراین الان نمی توانیم بگوئیم به طور قطع چه میزان محصول پتروشیمی در این بورس عرضه می کنیم.

به گفته آقای نعمت زاده با اینکه عرضه محصولات پتروشیمی در بورس لندن از دو سال پیش آغاز شده اما هنوز یک تجربه جهانی نیست، بنابراین یک تجربه جدیدی است که وزارت نفت مصلحت دانسته تا زودتر در این زمینه در منطقه پیش قدم شود. آقای نعمت زاده ضمن اشاره به عرضه محصولات پلیمری در بورس نفت گفت: برنامه ریزی ما برای عرضه محصولات پلیمری است ولی باز هم بنا به استقبال

هدف از راه اندازی بورس نفت

مجری طرح راه اندازی بورس نفت معتقد است حجم بالای ذخایر نفت و گاز در ایران و کشورهای مجاور از روسیه گرفته تا قطر، همچنین روند فزاینده تولید محصولات پتروشیمی در کشورمان ایجاب می کرد ایران که سهم قابل توجهی از تولید ناخالص داخلی آن به گروه نفت وابسته است، هر چه سریع تر ابزاری جهت مدیریت اثربخش بر منابع و شفاف سازی معاملات این بخش و به عبارتی کنترل تجارت نفت طراحی کند. به گفته آقای عاصمی پور با توجه به نقش ویژه ایران در اوپک و خلیج فارس و نیز ترانزیت فرآورده های نفتی آسیای میانه از کشور، این بورس به سهولت می تواند به بازاری منطقه ای برای جذب معامله گران و نیز بازاری سازمان یافته جهت تأثیر بر قیمت ها تبدیل شود.

مجری طرح راه اندازی بورس نفت معتقد است با توجه به ثبت معاملات و اطلاع رسانی درخصوص آنها، شفاف سازی چشمگیری در این عرصه ایجاد خواهد شد، علاوه بر آنکه سازوکاری جهت دستیابی به قیمت های تعادلی به دست خواهد آمد.

پیشتر، مشاور دبیر کل بورس فلزات نیز خبر از فعالیت خارجیان در طراحی اولیه بورس نفت داده بود. آقای فهیمی راد با اشاره به اینکه بورس نفت بر اساس بازارهای بین المللی طراحی می شود گفته بود در صورتی که در این بورس ضوابط و استانداردهای بین المللی رعایت شود حتما مورد استقبال واقع خواهد شد.

وی با اشاره به اینکه سطح عمومی آموزش در کشور ما پایین است افزوده بود با آموزش می توانیم کارگزاران را به حدی برسانیم که توانایی معاملات نفتی بوسیله کارگزاران ایرانی فراهم شود.

اما قراردادهای مربوط به بورس نفت در اواسط اردیبهشت ماه سال جاری از سوی صندوق بازنشستگی نفت، بورس اوراق بهادار و سازمان مناطق آزاد امضا شد. قراردادهای اجرایی طرح بین مجری و مسئول راه اندازی و قرارداد آموزش نیز بین دانشکده نفت و مجری و مسئول راه اندازی طرح به امضا رسید.

کدام بورس نفت؟

اما به فاصله کوتاهی پس از این رویداد و در اواخر اردیبهشت ماه، در روزهایی که خبر از راه اندازی نهایی بورس نفت بود رئیس هیات مدیره بورس با اشاره به اخبار منتشره در این زمینه گفت: با توجه به ارائه نشدن گزارش توجیه اقتصادی راه اندازی این بورس تا این لحظه این خبر تکذیب می شود. آقای مستخدمین حسینی با اشاره به اینکه هنوز تشکیل این بورس مسیر اصلی خود را طی نکرده است افزود: وزارت نفت باید ابتدا گزارش توجیه اقتصادی، فنی و اجتماعی خود را به شورای بورس بدهد و این شورا نیز پس از بررسی و موافقت هیات موسس آن را تشکیل دهد. آقای مستخدمین حسینی ضمن تکذیب خبر راه اندازی قریب الوقوع بورس نفت اضافه کرد: این امکان وجود دارد که با توجه به صحبت های وزیر نفت در خصوص بورس نفت بخواهند خارج از قانون تحت عنوان مرکز قیمت، این بورس را راه اندازی کنند، اما این که همچون بورس فلزات و کالا سازوکار بورس را داشته باشد، به هیچ عنوان این مراحل را طی نکرده و تشکیل این بورس در چارچوب قانون نیست. رئیس هیات مدیره بورس تصریح کرد: نمی توان انتظار راه اندازی بورس نفت را در آینده نزدیک داشت.

اما در اواخر خرداد ماه و به فاصله کمی از اظهارات آقای مستخدمین حسینی، خبرگزاری ها به نقل از آقای محمد جواد عاصمی پور اعلام کردند گزارش توجیهی تشکیل بورس نفت به شورای بورس ارسال شده است.

گاردین:

برخی از کارشناسان صنعت نفت هشدار داده اند که بورس های غریبی در کنترل شرکت های بزرگ نفتی و موسسات مالی بزرگی هستند که منافع بسیاری در نوسانات بازار دارند.

پیش از آن آقای عاصمی پور به اظهارات گروه هایی از منتقدان طرح راه اندازی بورس نفت در مجلس و دیگر نهادها نیز پاسخ داده بود. مجری طرح راه اندازی بورس نفت در پاسخ به انتقادات معاون کمیسیون انرژی مجلس دال بر اینکه در صورتی که بورس نفت محل رانت خواری عده ای باشد با آن مخالفت خواهد شد گفت: نه قرار است بورس نفت محل رانت خواری عده ای باشد و نه قرار است این بورس بدون پیمودن مراحل قانونی خود آغاز به کار کند. آقای عاصمی پور در مورد مراحل اجرای این طرح گفته است با ۱۷۰ شرکت و بورس بین المللی و داخلی مکاتبه شده و پیشنهادهای آنها دریافت شده است. کنسرسیوم مطالعاتی متشکل از بورس اوراق بهادار تهران، شرکت انفورماتیک و مجموعه ای از مدیران سابق بورس لندن و نایمکس تشکیل شد.

تالار مورد نظر در جزیره کیش نیز تجهیز و تقریباً تمام مراحل مقدماتی برای راه اندازی بورس نفت طی شده است. تالار بورس نفت در همان ساختمان مالی کیش و محل استقرار بورس قرار دارد که مجتمعی از شرکت های بیمه، بانک ها و کارگزاران است. آقای عاصمی پور در پاسخ به این سوال که آیا با تشکیل بورس نفت، قیمت پایه برای ایران یک امتیاز به شمار می آید و بر قیمت سایر بورس ها تأثیرگذار خواهد بود یا خیر گفته است: در تمام دنیا قیمت ها را اعلام می کنند و با تشکیل بورس نفت ایران مسلماً قیمت های آن در دیگر بورس ها اعلام می شود و قیمت جهانی بورس نفت ما یکی از اجزایی است که بر فرآیند تصمیم گیری آنان تأثیر گذار خواهد بود.

مجری طرح راه اندازی بورس نفت در مورد سهامداران این بورس و میزان مشارکت طرف های ذیربط در این زمینه گفته است: ۷۰ درصد سهام این بورس متعلق به صندوق بازنشستگی کارکنان نفت است که نمایندگی سهام پتروشیمی، پخش و پالایش و شرکت ملی نفت را به عهده دارد و ۳۰ درصد دیگر متعلق به بورس کیش (۱۰ درصد) بنیاد (۱۰ درصد) و سازمان بورس اوراق بهادار (۱۰ درصد) است که تمام سازوکارهای آن اعم از سهم کارگزاران و... بر اساس مصوبه شورای عالی بورس مشخص می شود و در چارچوب و تابع مقررات و تکالیف بورس اوراق بهادار ایران خواهد بود.

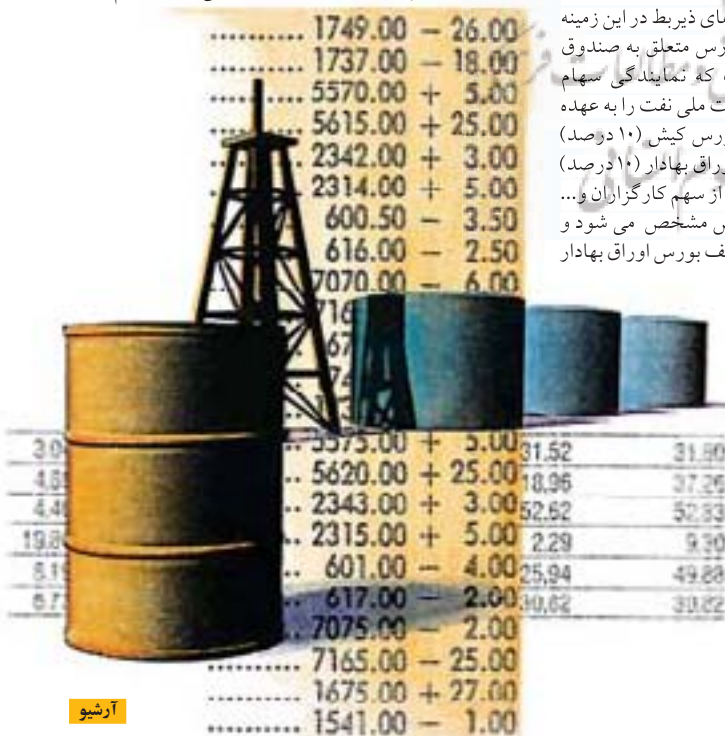
بورس کالا و تجهیزات نفت در کنار بورس نفت

اما در اواسط تیر ماه نیز محمد تقی امانپور مدیر عامل شرکت پشتیبانی ساخت و تهیه کالای نفت تهران خبر از راه اندازی بورس تجهیزات و کالای نفت در مجاورت بورس نفت در جزیره کیش داد. به گفته آقای امانپور مطالعات لازم برای راه اندازی بورس کالا و تجهیزات نفت آغاز شده است.

آقای امانپور می گوید: ویژگی این بازار آن است که ضمن مشارکت دادن تولید کنندگان، تعمیرکاران، فروشندگان و انبارداران کالا و تجهیزات جهت سرمایه گذاری در این بازار این امکان فراهم می شود تا از مزیت عقد قراردادهای باز، سلف خری و سایر عقود برای روان سازی و ساده سازی خرید کالا و تجهیزات استفاده شده و تشریفات دست و پاگیر خریدهای فوری حذف شود. آقای امانپور از تعطیلی دفاتر کالا در بسیاری از کشورها خبر داده و می گوید در یک اقدام انقلابی دفاتر خرید کالا در خارج از کشور تعطیل شده و به جای آن نمایندگی کالای نفت در کیش راه اندازی شده است.

انعکاس خارجی

اما انتشار خبر راه اندازی بورس نفت در ایران انعکاس چندان خوشایندی در محافل بین المللی بخصوص در میان برخی از اعضای عمده جامعه مصرف کنندگان انرژی نداشت. نشریه انگلیسی گاردین در ۱۶ ژوئن سال گذشته میلادی ضمن انتشار گزارشی در این مورد به قلم آقای «تری مک آلیستر» تصریح کرده بود که کشورهای تولید کننده بزرگ نفت پس از دریافت اطلاعاتی در خصوص این که بازارهای بزرگ نفت مانند بورس نفت لندن و نایمکس در جهت مطلوب تولید کنندگان فعالیت نمی کنند مصمم

آرشیو

طبق تحلیل باشگاه شفاف سازی: ایران به دلیل پروژه های هسته ای خود، سلاح های کشتار جمعی، تهدیدی برای ایالات متحده محسوب نمی شود. تهدید واقعی ایران تلاش برای شکل دهی مجدد سیستم اقتصاد جهانی از طریق تبدیل سیستم دلارهای نفتی به یورو های نفتی است.

تحلیلی به بررسی تحولات اخیر در روابط ایران با دنیای غرب و بخصوص ایالات متحده پرداخته و می نویسد ایران آنگونه که دولتمردان آمریکا ادعا می کنند به دلیل پروژه های هسته ای خود، سلاح های کشتار جمعی، یا حمایت آن از سازمان های تروریستی تهدیدی برای ایالات متحده محسوب نمی شود. تهدید واقعی ایران تلاش این کشور برای شکل دهی مجدد سیستم اقتصاد جهانی از طریق تبدیل سیستم دلارهای نفتی به یورو های نفتی است. چنین تبدیلی به عنوان یک اعلام جنگ بر علیه ایالات متحده است که در آمد شرکت های آمریکائی را کاهش داده و نهایتاً به یک فروپاشی اقتصادی منجر خواهد شد.

نویسنده در ادامه با اشاره به تصمیم ایران برای ایجاد یک بازار بین المللی نفت بر اساس واحد یورو می نویسد: بسیاری از تولید کنندگان (علاوه بر مصرف کنندگان) استقبال خود را از یک بورس یورویی ابراز کرده اند. گزارش های ایرانی ها نشان می دهد که بورس مزبور ممکن است فعالیت خود را در اوایل سال ۲۰۰۶ آغاز کند. چنین بورسی طبیعتاً با بورس بین المللی نفت لندن و بورس نفت نیویورک که هر دو متعلق به شرکت های آمریکائی است رقابت خواهد کرد.

مصرف کنندگان بزرگ نفت عمدتاً چاره ای جز استفاده از دلار آمریکا برای خرید نفت خود ندارند. چرا که دلار تاکنون پول استاندارد بین المللی برای معامله نفت بوده است. این واقعیت کشورهای مزبور را ملزم می کند که دلار را در بانک های مرکزی خود برای حفظ ذخایر نگه دارند و از این طریق بطور غیر مستقیم به تقویت اقتصاد آمریکا کمک کنند. اما اگر اقدام ایران در پیشنهاد دادن یورو برای استفاده در معاملات نفتی به جای دلار مورد حمایت سایر کشورهای تولید کننده نفت قرار بگیرد اقتصاد آمریکا به یک بحران واقعی گرفتار خواهد شد.

باشگاه شفاف سازی اطلاعات تصریح می کند که ما می توانیم این بحران را در پایان سال ۲۰۰۵ و اوایل سال ۲۰۰۶ هنگامی که سرمایه گذاران امکان انتخاب بین پرداخت ۵۷ دلار به ازای هر بشکه نفت در بورس نیویورک و لندن یا پرداخت ۳۷ یورو برای هر بشکه نفت در بورس ایران را دارند شاهد باشیم. ایجاد چنین قدرت انتخابی حجم تجارت را در هر دو بازار دلار محور لندن و نیویورک کاهش خواهد داد.

به افزایش کنترل خود بر تجارت نفت شده اند. گاردین در تحلیل خود به موضوع ایراد اتهام به بورس لندن از سوی یکی از مدیران سابق صنعت نفت در خصوص تقلب و مخدوش کردن قیمت های نفت در بازار اشاره کرده و افزوده است در تحقیقات بعدی مدرک مستدلی در این زمینه بدست نیامد.

در این گزارش به سفر آقای عاصمی پور به لندن برای مذاکره با معامله گران فعال در بورس جهت ترغیب آنها به مشارکت در طرح بورس نفت ایران اشاره شده است. نویسنده گزارش با تصریح به تهدیدات احتمالی ناشی از فعالیت بورس نفت در ایران به تکذیب این تهدیدات از جانب آقای عاصمی پور و ابراز امیدواری وی برای ایجاد راه هایی جهت همکاری بین بورس نفت ایران و بورس لندن و نیویورک اشاره کرده است. گاردین آورده است برخی از کارشناسان صنعت نفت ایران و سایر کشورهای عضو اوپک هشدار داده اند که بورس های غربی در کنترل شرکت های بزرگ نفتی و موسسات مالی بزرگی هستند که منافع بسیاری در نوسانات بازار دارند. بورس نفت لندن سال ۲۰۰۱ توسط کنسرسیومی مرکب از شرکت های بی پی، گلدمن ساچز و مورگان استنلی خریداری شده است.

بخش عمده ای از قراردادهای نفت خام صادراتی تولید کنندگانی مانند ایران و عربستان سعودی به قیمت های نفت خام سبک برنت دریای شمال وابسته است.

بر اساس تحلیل گاردین تولید کنندگان منطقه خلیج فارس قصد دارند یک قرارداد رقیب بر محور نفت سبک منطقه خلیج فارس همراه با مکانیزم های پوششی آن ایجاد کنند که در بورس جدید قابل استفاده باشد. این نشریه با اشاره به طرح راه اندازی بورس دومی با مشارکت بورس نیویورک آورده است اما احتمال موفقیت بورس ایران بیشتر است چرا که ایران روزانه ۲/۷ میلیون بشکه نفت صادر می کند و میزان تولید محصولات پتروشیمی در این کشور نیز در حدود ۱۳ میلیون تن در سال است. ایران بعد از عربستان سعودی دومین ذخایر عمده نفت دنیا را دارا است.

اما پاره ای از دیگر تحلیل ها حاوی مطالبی بسیار گویا در مورد ذهنیت های جهان غرب در خصوص تشکیل و راه اندازی بورس نفت در ایران است. باشگاه شفاف سازی اطلاعات (Information Clearing House) طی